

Vážení čtenáři,

dostává se vám do rukou další číslo časopisu Gramotnost, pregramotnosti a vzdělávání, které je monotematicky zaměřené na oblast čtenářské, matematické a přírodovědné pregramotnosti v předškolním vzdělávání. Pojem „pregramotnost“ chápeme jako rozvoj dovedností a schopností nezbytných pro budoucí gramotnost, k němuž má docházet v období předškolního vzdělávání, které v tomto kontextu plní nezastupitelnou roli (RVP PV, 2018). V předškolním období jsou pokládány základy pro budoucí celoživotní vzdělávání, dochází k utváření počátků kompetencí umožňujících jedinci plnohodnotné zapojení do života společnosti. Společně s měnícími se požadavky na vzdělávání souvisejícími s proměnou společnosti roste význam hledání nových cest a pohledů, jak u předškolních dětí připravovat cestu pro budoucí funkční gramotnost v jejím nejširším slova smyslu. Z tohoto důvodu v posledních letech probíhá mnoho projektů zaměřených na rozvoj pregramotnosti s cílem umožnit učitelům osvojovat si nové cíle a metody výuky a zkvalitňovat tak svou práci. Tyto projekty se zaměřují zejména na oblast čtenářskou, matematickou a přírodověd-

nou, jako důsledek dlouhodobé potřeby zkvalitňovat výsledky českých žáků v těchto oblastech, jak vyplývá z výsledků mezinárodních šetření PIRLS a PISA. Že je téma aktuální, dokládá i množství příspěvků různých autorů, kteří se problematikou zabývají, díky nimž je předkládané číslo různorodé a pro čtenáře jistě zajímavé.

Jádro časopisu představují příspěvky zaměřené na výstupy z některých projektů řešících zkvalitnění práce učitelů v oblasti rozvoje pregramotnosti; tyto příspěvky pak doplňují studie zaměřené na mapování současného stavu, ať již na úrovni teoretické, nebo praktické.

První příspěvek autorky Dany Cibákové *Rozvíjanie čitateľskej pregramotnosti* přináší shrnutí výsledků výzkumného šetření zaměřeného na zjišťování překážek při rozvoji čtenářské pregramotnosti, jak je vnímají učitelé mateřských škol. Ti poukazují zejména na problémy spojené s organizací (vysoké počty dětí ve třídách) a nedostatek metodické podpory.

Autoři Zuzana Maňourová, Zuzana Štefánková, Lukáš Laibr, Margareta Garabiková, Zuzana Bílková se zaměřili ve svém výzkumu *Začleňování předčtenářské gramotnosti do pedagogické práce učitelů MŠ - zpráva z výzkumného šetře-*

ní realizovaného v rámci projektu *Podpora společenství praxe jako nástroj rozvoje klíčových kompetencí* na zjišťování, jak oblast čtenářské pregramotnosti učitelé mateřských škol začleňují do výuky. Sledovali při tom tzv. čtenářské roviny, tedy jednotlivé oblasti, jejichž rozvoj je nutný pro budoucí čtenářskou gramotnost. Výsledky ukázaly, že některé oblasti čtenářské gramotnosti jsou opomíjené, jedná se zejména o porozumění textu, metakognici a aplikační rovinu práce s textem, což je opět podnětem pro další zlepšování práce učitelů.

Další výzkumná studie *Výzkumná sonda do stavu grafomotorické připravenosti dětí předškolního věku* autorky Jany Johnové se zaměřuje na zjišťování stavu úrovně grafomotoriky jako jednoho z klíčových předpokladů pro osvojování si dovednosti psát. Výsledky ukazují na obecně nižší úroveň grafomotorického rozvoje u dětí předškolního věku, vysoký podíl dětí s nesprávným úchopem tužky a velmi pomalé tempo zlepšování tohoto stavu. Tyto výsledky jsou podnětem pro zvážení, jakým způsobem rozvoj grafomotorických dovedností v mateřských školách podporovat.

Další zajímavou oblastí rozvoje čtenářské pregramotnosti jsou naopak časní čtenáři, tedy děti, které si dovednost číst osvojí ještě před začátkem školní docházky. Těm se věnuje výzkumné šetření Lenky Zemanové s názvem *Výběr respondentů pro výzkum časného čtenářství*. Autorka seznamuje se způsobem,

jak tyto děti vyhledávat, a její příspěvek tak může být inspirací pro další výzkumy.

Posledním výzkumným sdělením, zaměřeným na oblast čtenářské pregramotnosti, je zpráva autorů Věry Vykoukalové, Petra Anděla a Jany Johnové s názvem *Analýza požadované slovní zásoby u žáků 2. třídy základní školy jako podklad pro rozvoj čtenářské pregramotnosti v předškolním vzdělávání*. Autoři analyzovali učebnice českého jazyka, matematiky a prvouky pro 2. třídy základních škol a na základě toho poukazují na nutnost rozvíjet slovní zásobu u dětí v dostatečné šířce i hloubce, neboť požadavky kladené na slovní zásobu dětí vstupujících do základních škol jsou překvapivě vysoké.

Na oblast čtenářské pregramotnosti pak navazuje příspěvek *Integrovaný přístup realizace experimentů pro podporu přírodovědné pregramotnosti*. Jeho autor, Pavel Beneš, v něm shrnuje poznatky z ověřování metodiky a pomůcek pro podporu rozvoje čtenářské pregramotnosti, které byly navrženy tak, aby umožňovaly integrovat poznatky z fyziky, chemie a biologie.

V závěru čísla se můžete seznámit s několika přehledovými studii. První z nich, *Pojetí čtenářské pregramotnosti v České republice; minulost a současnost*, přináší přehled proměn cílů a přístupů, jak byla či je čtenářská pregramotnost v předškolním vzdělávání chápána; součástí je i přehled aktuální odborné literatury na toto téma. Autorka Eva

Rybárová na základě tohoto přehledu přináší doporučení pro další období, zejména v souvislosti s připravovanou revizí RVP PV.

Druhá studie autorek Kateřiny Pražákové a Anny Kucharské s názvem *Riziko dyskalkulie a dalších obtíží v matematice u dětí předškolního věku* se věnuje přehledu možných indikátorů budoucích obtíží dětí v matematice a zejména možnostem včasné diagnostiky specifických poruch v oblasti matematických schopností a dovedností.

Poslední příspěvek *Podpora pregramotnosti v předškolním vzdělávání* autorek Lenky Felcmanové, Jany Kropáčkové, Jolany Ronkové, Jany Slezákové a Radky Wildové představuje didaktickou studii, která seznamuje čtenáře s průběhem a dílčími výsledky stejnojmenného projektu, v jehož rámci měli jak učitelé, tak studenti učitelství možnost získávat, prohlubovat a předávat si zkušenosti z oblasti rozvoje matematické

a čtenářské pregramotnosti a didaktiky předškolního vzdělávání.

Pro čtenáře bude jistě zajímavá i zpráva ze setkání českých odborníků na předškolní vzdělávání s představiteli Asociace pro předškolní vzdělávání Korejské republiky od autorek Radky Wildové a Hany Splavcové.

Celé předkládané číslo uzavírají recenze publikací: Martina Zubáková se věnuje knize *Utváranie ranej gramotnosti v norme a patológii* (Mikulajová, M. et al.) a Eva Nováková knize *Rozvíjíme předmatematické myšlení dětí* (Lietavcová, M. & Lišková, H., 2018).

Věříme, že předkládané číslo svým obsahem a rozsahem nejen zaujme, ale také inspiruje k další práci jak výzkumné pracovníky, tak učitele z praxe, kteří v něm mohou nalézt podněty pro svou další práci.

Eva Rybárová a Radka Wildová